

A CISZTERCI REND NAGY LAJOS

GIMNÁZIUMA

HELYI TANTERV

LATIN NYELV

7-8. ÉVFOLYAM

Pécs, 2013.

HELYI TANTERV A CISZTERCI REND NAGY LAJOS

GIMNÁZIUMA 7-8. ÉVFOLYAMA SZÁMÁRA

LATIN NYELV

Készült a Nat 2012: 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet Idegen nyelv műveltségterület,
valamint az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet

4. számú melléklet: Kerettanterv a gimnáziumok 7-12. évfolyama számára (4.2.03.2.);

5. számú melléklet: Kerettanterv a gimnáziumok 5-12. évfolyama számára (5.2.03.2.)
megnevezésű kerettantervek előírásai alapján

A helyi tanterv a következő könyvekre, tankönyvekre épül:

N. Horváth Margit - Dr Nagy Ferenc: Latin nyelvkönyv I., Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2004.

Fehér Bence: Latin Nyelvkönyv I., Holnap Kiadó, Bp., 2002.

Madas Edit: Liturgikus Latin Nyelvkönyv, Argumentum Kiadó, 1999.

N. Horváth Margit – Szilágyi Iлона: Linguam Latinam disco I-II., Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1995.

Az antik Róma napjai (szerk. Gulyás Istvánné), Tankönyvkiadó, Bp. 1984.

Husztí József: Latin Chrestomathia, Szent István Társulat, 1940.

Németh Elek – N. Horváth Margit: Latin mindenkinek, Eötvös József Könyvkiadó, Bp., 2011.

Római regék és mondák (szerk. Boronkai Iván), Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp., 1980.

Dr. Kerényi Károlyné: Latin Olvasókönyv, Szent István Társulat, Bp., 1991.

Bárczi Ildikó: Orbis Latinus I-II. (Latin Nyelvkönyv és Kultúrtörténet kisgimnazisták számára), Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993.

A tantárgy órakerete:

Hat évfolyamos képzés - **2. idegen nyelvként:**

Évfolyam	Heti órakeret	Évi órakeret
7.	1	36
8.	1	36

Bevezetés

A hat évfolyamos gimnázium 7. és 8. évfolyamán bevezetett latin nyelv érdeklődést felkeltő, alapozó tantárgy kíván lenni, mely a kerettantervet szem előtt tartva elsősorban a „*Latin örökségünk*” tantárgyra, valamint a 7. évfolyamos latin (2. idegen nyelv) tantárgy nyelvtani anyagára épül.

Elsődleges célunk megismertetni diákjainkkal a görög-római kultúra gazdagságát, az európai műveltség latin alapjait, keresni a kapcsolatot más tantárgyakkal, tudományágakkal, műveltségterületekkel (*magyar nyelv és irodalom, vizuális kultúra, ének-zene, természetismeret, hittan...*), elősegíteni a történelem és a latin (vagy más) nyelv további tanulását lehetővé tevő kompetenciákat, fejleszteni, szélesíteni a tanulók látókörét. A helyi tantervben külön hangsúlyt fektetünk az egyházi latin irodalomra, a biblikus és liturgikus szövegekre.

A tantárgy nagyban hozzájárul a tanulás tanításához, mivel a későbbi tanulmányok motivációs bázisának megalkotását szolgálja, továbbá a későbbiekben használható módszereket, eljárásokat kínál a tanulónak. Az érintett témák során a tanuló történeti látásmódja, ennek révén pedig állampolgári ismeretei, demokratikus elkötelezettsége, továbbá nemzeti identitása is erősödik, utóbbi különösen hazánk római emlékeinek megismerése, illetve a latin nyelv magyar történelmi vonatkozásainak feltárulása miatt. Az olvasmányokban felmerülő emberi kérdések gyakran igénylik vagy kiváltják az erkölcsi ítéletalkotást (pl. Livius hőseinek történetei, szentek élete...), s ezek szolgálják az erkölcsi nevelés és az önismeretre nevelés céljait is. Fontos, hogy a tanulók megismerjék a legfontosabb görög-római mítoszokat, melyek ismerete nélkül sem az európai, sem a magyar irodalom, s a művészetek sem érthetők meg. A tanulók nyerjenek betekintést a görögök, a rómaiak életébe, ismerjék meg a korszak emberének hétköznapjait, ünnepeit, érzelmvilágát. A rómaiak hétköznapi életéről szóló olvasmányok az önismeretre, a családi életre és a testi-lelki egészségre nevelésben fejtenek ki pozitív hatást. A más tantárgyakkal, tudományágakkal való kapcsolódási pontok megvizsgálása segítséget nyújt a latin nyelv kultúrateremtő erejének felismerésében és szélesíti a tanulók látókörét. Az iskola szellemiségéhez tartozó egyházi latin irodalom, a liturgikus szövegek közelebb hozzák a tanulókhöz az egyházat, betekintést engednek annak gazdagságába, segítenek az egyház történelmének, hitéletének jobb megismerésében, erkölcsi értékeket közvetítenek, melyek pozitívan befolyásolják a tanuló gondolkodásmódját, ezzel mintegy elősegítve, hogy a tanuló a társadalomért, egyházáért, családjáért, önmagáért, felelősséget vállaló emberré váljon.

A latin nyelv tanulása révén a tanulók anyanyelvi kompetenciája is fejlődik a latin nyelvtan szabályrendszerének megértésével és a mondatok elemzésével. A magyar és a latin nyelv sajátosságainak összevetése fejleszti a tudatos nyelvhasználatot és a logikai kompetenciát. A latin nyelv jó alapot ad és nagy segítséget nyújt más nyelvek tanulásánál is.

A tanulók elsősorban adaptált latin szövegek megértése és fordítása során használják a célnyelvet. A szövegek értelmezése révén nyitottabbá válnak más kultúrák iránt.

A tantárgy megalapozza a történelem oktatását, azáltal, hogy egyrészt az ókor eseményeit mesés narratívában közli, amit a szakmai-tudományos megközelítés mélyít majd el a későbbiek folyamán. Másrészt e keret betekintést nyújt a segédtudományok (régészet, kronológia, topográfia) területére, amely nem elriasztja, hanem elvezeti a tanulót a történelem tanulmányozásához. A latin szállóigék, kifejezések tanulmányozása pedig elősegíti számukra a helyes és tudatos használatát az antik eredetű köznyelvi és szaknyelvi kifejezéseknek.

Az oktatás során szerepet kap az informatikai eszközök használata. A vizuális megjelenítés alkalmazkodik a tanulók életkori sajátosságához. A tananyag lehetőséget kínál az önálló (vagy kiscsoportos) tanulói tevékenységre: projektmunka-lehetőségre, információforrások önálló felderítésére, anyaggyűjtésre, prezentációtervezésre.

7. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	I. Ráhangelő	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Latin eredetű szavak, esetleg kifejezések/közmondások ismerete: pl. templom, iskola, porta, tábla, katedra, kollégium, menza, vakáció, plusz, mínusz, poéta, centrum... Ora et labora!	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Annak felismertetése, hogy a latin nyelvtudás fontos és hozzáférhető mindenki számára.</p> <p>A latin nyelv jelentőségének, kultúrateremtő hatásának, elterjedtségének bemutatása.</p> <p>Érdeklődés felkeltése: a mindennapokban fellelhető görög-latin kultúra, latin nyelv nyomainak vizsgálata, kapcsolatának kimutatása több nyelvvel, tantárggyal, tudományterülettel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - magyar nyelv és irodalom (latin ábécé használata, 1844-ig hivatalos nyelv hazánkban a latin nyelv) - világirodalom és színház (antik témák feldolgozása) - történelem (különösen: ókor, középkor) - orvostudomány, jog, biológia (szakszókincs) - egyház és hittudomány (Vatikán hivatalos nyelve: latin nyelvű dokumentumok, feliratok templomokban: IHS...) - zene (kórusművek, szakszókincs) - képzőművészet (mitológiai alapú történetek: festmények, szobrok) - újlatin nyelvek (szavak eredete, nyelvtan és nyelvtani szakaszavak) - antik eredetű kifejezések (árgus szemekkel néz, sziszifuszi munka...) <p>Néhány nevelési értékkel is rendelkező, egyszerű sententia megismerése, beépítése a tanulók műveltségébe, tanulságaik megbeszélése.</p> <p>A latin nyelv kiejtési szabályainak elsajátítása (az ún. humanista, vagyis a hagyományos magyar iskolai kiejtéssel).</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A klasszikus kultúra szerepe az európai műveltségben.</p> <p>A latin nyelv helye a világ nyelvei között, az indoeurópai nyelvcsalád, a latin használatának időbeli és térbeli kiterjedése, történetének főbb korszakai.</p> <p>A latin leánynyelvei: (francia, olasz, spanyol, portugál, román)</p> <p>Latin eredetű szavak a magyar nyelv szókincsében (gyűjtés, elemzés). Felhasználható irodalom: Federmayer István: A velünk élő ókor</p> <p>A latin nyelv kiejtési szabályai: 1. „Tonaludatus-játékok”: (Tona ludatus, vis saus megatus. Ego nos luda faram a sic.)</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>-a szókincs latin eredetű része, e szavak helyesírása.</p> <p>- fő mondatrészek</p> <p><i>zene, történelem, biológia, angol:</i></p> <p>- szakszókincs megfigyelése, vizsgálata</p>	

<p>2. Sententiák, kifejezések: Ora et labora! Urbi et orbi, Laudetur Iesus Christus, Gloria, Pater noster, Ave Maria...</p> <p>3. Napjainkban is könnyen fellelhető feliratok megfejtése: IHS, INRI, AD...</p> <p>A sententia és a proverbium műfaja. Néhány rövid példa megismerése, a bennük levő szavak jelentése, a mondatrészek megállapítása, a mondat memorizálása, fordításával, értelmével együtt. (Példák: Alea iacta est, Errare humanum est, Cogito ergo sum, Non scholae, sed vitae discimus...)</p> <p>Latin keresztvetés és római katolikus köszönés memorizálása.</p> <p>Könyvtári és internetes tájékozódási lehetőségek, források megismerése és használata az ókor történelmével vagy a latin nyelvvel kapcsolatban.</p>	<p><i>Informatika:</i> - könyvtári és elektronikus információforrások használata</p> <p><i>Hittan:</i> - a „három szent nyelv” (Triglosszia-elv) fogalma, latin nyelvű egyházi köszönések, a liturgia néhány latin nyelvű fogalma</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kiejtés, nyelvcsalád, indoeurópai, újlatin, sententia, proverbium, Laudetur Iesus Christus</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>II. Történetek a görög (és a római) mitológiából De Graecis et Troianis, De ingenioso Ulixe</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Mitológiai eredetű mesék.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Történetek élményszerűsége által a görög-latin kultúra iránti érdeklődés felkeltése. Mítosz és valóság kapcsolatának megközelítése – az életkori érettség szintjén. Mitikus földrajz és történelmi topográfia találkozási pontjainak felismerése. Néhány nevelési értékkel is rendelkező mitológiai történet (küzdelem, áldozat, megküzdés, próbatétel) megismerése, beépítése a tanulók műveltségébe, tanulságaik megbeszélése. Néhány a mitológiai történetekhez kapcsolható egyszerű görög kifejezés, idézet, sententia megismerése, beépítése a tanulók műveltségébe, tanulságaik megbeszélése. A latin nyelv alapvető szakszavainak és nyelvtani jelenségeinek megismerése. Egyszerű latin mondatok elemzése, fordítása.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Művelődés: Az ókori Hellász földrajzi elhelyezkedése, természeti adottságai. A görög mitológia fogalma, görög vallás jellemzői. A világ teremtése, az istenek családfája, az istenek születéséhez, tetteihez köthető görög mítoszok. A görög és római istenek, egymásnak való megfelelései.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - mítoszok - görög eposz, lírai műfajok, dráma,

<p>A görög mitológia néhány híres hérosz története (pl. Héraklész, Thészeusz, Daidalosz és Ikarosz). Átváltozás-történetek (Ovidius) mint eredetmagyarázó (okadó) mítoszok (pl. Niobé). A trójai háború és Odüsszeusz kalandjai Homérosz műveinek alapján Pl: Péleusz és Thetisz esküvője, Parisz ítélete, görög és trójai hősök, Odüsszeusz és a faló (Laokoón), Odüsszeusz kalandjai, az ókori alvilági elképzelések. Thébai alapítása, Kadmosz történet, Oidipusz, Laiosz és Iokaszté gyermeke.</p> <p>A kilenc múzsa: Kalliopé, Polühümnia, Erató, Terpszikóré, Melphomené, Kleió, Thália, Euterpé, Uránia.</p> <p>A mitológiai történetekhez kapcsolható egyszerű görög kifejezések (pl. Ariadné fonala, Augeiasz istállója, Erisz almája, Kasszandra-jóslat, Pénelopé vászna, Ödipusz-komplexus, Sziszifuszi munka, Árgus szemek). A görög kultúra topográfiai vonatkozásai pl. Kréta, Athén, Trója, Théba Heinrich Schliemann (Trója feltárása)</p> <p>Grammatika: Latin nyelvtani ismeretek elsajátítása: szakszavak (esetek, nemek, számok, ragok → I.és II. declinatio, praes. impf. ind. act., praet. impf. ind. act.)</p> <p>Szövegfeldolgozás:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De Graecis et Troianis 2. De ingenioso Ulixé 	<p>tragédia, komédia</p> <ul style="list-style-type: none"> - idegen tulajdonnevek helyesírása <p><i>Természetismeret:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Görögország (Athén, Delphoi, Trója, Kréta, Thébai) <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - mitológiai szereplők ábrázolása a képzőművészetben <p><i>Ének-zene:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - mitológiai történetek a zeneirodalomban (pl. Dido és Aeneas) <p><i>Hittan:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - a görög istenkép és vallás-gyakorlat összevetése a keresztény felfogással
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Mítosz, mitológia, politeizmus, antropomorphizmus, Olümposz, olümposzi istenek, Akhilleusz, Odüsszeusz, Hektór, Priamosz, Parisz, Helené, Menelaosz, Aineiász, múzsák, átváltozás, Attika, Trója, eposz, himnusz, elégia, epigramma, tragédia, komédia, masculinum, femininum, neutrum, nominativus, accusativus, genitivus, dativus, ablativus, singularis, pluralis, coniugatio, indicativus, praesens, imperfectum, perfectum, activum</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>III. Római mondák De Aenea, De Romulo et Remo</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Latin szavak kiejtése, magyar mondák.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Történetek élményszerűsége által a római történelem iránti érdeklődés felkeltése. Mondák mesés történelemfelfogása és a valóság kapcsolatának megközelítése – az életkori érettség szintjén. A mondákban szereplő</p>	

	<p>földrajzi helyek és a történelmi topográfia találkozási pontjainak felismerése. Az időbeli tájékozódás fejlesztése: a mondák fiktív ideje és a történelmi kronológia viszonya.</p> <p>Néhány nevelési értékkel is rendelkező történet (küzdelem, áldozat, megküzdés, próbatétel) megismerése, beépítése a tanulók műveltségébe, tanulságaik megbeszélése.</p> <p>A történetekhez kapcsolható egyszerű latin kifejezések (pl. ab urbe condita), latin idézetek, sententiák megismerése, memorizálása a jelentésükkel együtt. Néhány bennük levő, jövevényszóként is ismerős alapszó megtanulása (nem szótári formában).</p> <p>Sententiák megismerése, beépítése a tanulók műveltségébe, tanulságaik megbeszélése.</p> <p>A tárgyalt latin nyelvi kategóriák megértetése.</p> <p>Latin nyelvű szövegek helyes, hagyományos magyar ejtés szerinti felolvasásának fejlesztése. A grammatikai kifejezések rendszerszerű használata. Alapszintű szövegelemző készség kialakítása.</p>
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Művelődés: Az ókori Itália földrajzi elhelyezkedése, természeti adottságai.</p> <p>A római történelem szakaszolása (királyság, köztársaság, császárság)</p> <p>Államalapító hősök a római mitológiában (Aeneas, Romulus, Remus története).</p> <p>Liviusi történetek olvasása magyarul: (pl. szabin nők, Mucius Scaevola, Horatiusok és Curiatiusok, Tarpeia, Lucretia, Brutus, Horatius Cocles, Menenius Agrippa, Coriolanus, Cincinnatus története).</p> <p>A történetekhez kapcsolható egyszerű latin kifejezések (pl. ab urbe condita), idézetek, sententiák megismerése, a mondatok memorizálása, fordítással és értelmezéssel együtt.</p> <p>Közismert jelképek megismerése, rövidítések feloldása, ezek memorizálása (pl. SPQR Senatus Populusque Romanus).</p> <p>Grammatika:</p> <p>Alapvető nyelvtani szakszavak ismétlése, elmélyítése, a négy coniugatio elkülönítése; az I.-II. declinációs melléknevek szótári alakja, ragozása; az ige szótári alakja első két tagjának értelmezése.</p> <p>A praepositiok használata, szerepe</p> <p>Szövegfeldolgozás: De Aenea, De Romulo et Remo, De Mucio Scaevola</p> <p>Latin imádság elemzése, memorizálása (Gloria Patri et Filio...)</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>- mitológiai szereplők ábrázolása a képzőművészetben (pl. David: A Horatiusok esküje)</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>- római történetek a zeneirodalomban (pl. Beethoven: Coriolanus)</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Livius, Itália, Latium, Róma, etruszk, provincia, patrícius-plebejus, királyság – köztársaság, consul, dictator.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	IV. Ókori utazások. Kitekintés a Mediterráneumra. Egyiptom, Fönícia, Hellász, római provinciák	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Görög és római mitológia, Itália.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A népek kapcsolatainak, a kultúraátadás-átvétel jelenségének megismerése által az európai identitás és a tolerancia növelése.</p> <p>A felismerés által, hogy az emberi kíváncsiság a turizmus motivációja, a tudni vágyás és a kulturált szabadidő-eltöltés iránti igény növelése.</p> <p>Élményszerű ismeretszerzés a földközi-tengeri térség ókori kultúráiról, amely felkelti, fenntartja az érdeklődést a történelem és a latin kultúra iránt.</p> <p>Topográfiai ismeretek és képességek fejlesztése.</p> <p>Nyelvtani jelenségek gyakorlása, elmélyítése, mondat szerkezetek felismerése, fordítási készség fejlesztése</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Művelődés: Szemelvények feldolgozása Sztrabón, Pauszaniász, Hérodotosz beszámoló alapján.</p> <p>Az ókori világ hét csodája, szöveges és vizuális források alapján: Az egyiptomi piramisok, az alexandriai világítótorony, Szemiramisz függőkertjei, a halikarnasszoszi mauzóleum, az epheszoszi Artemisz templom, a rodoszi kolosszus, az olümpiai Zeusz szobor.</p> <p>Egyiptom a görögök, rómaiak szemével. Egyiptomi istenek, Ízisz és Ozírisz története.</p> <p>Az ókori Babilon nevezetességei: Gilgames eposz, Babel tornya, Szemiramisz függőkertjei</p> <p>Hellász a rómaiak szemével.</p> <p>Fönícia és az ókori Palesztina („Bibliai tájak”). Bibliai történetek: pl. Vízözön</p> <p>A római birodalom földrajzi elhelyezkedése Róma nevezetességei: pl. Róma hét dombja, a város nevezetes épületei, diadalívek, utak, a római művészetek</p> <p>A földrajzi látás, térképészet fejlődése. Az ókori Mediterráneum térképe (népek, államok, úthálózat stb.). A provinciák meghódítása, a birodalom legnagyobb kiterjedése.</p> <p>Grammatika: II. declinációs –er végű és III. declinációs mássalhangzós tövű szavak ragozása, praes. perf. ind. act. ragozása, praet. impf. ind. act. ismétlése.</p> <p>Szövegfeldolgozás: De septem mundi miraculis Egyszerűbb (rövid) bibliai szövegrészek: Teremtés könyve, Zsoltárok, Evangéliumok Latin imádság: Ave Maria</p>		<p><i>Természetismeret:</i> - térképészet, a Földközi-tenger térsége</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> - a Biblia ószövetségi helyszínei, Gilgames eposz</p> <p><i>Hit és erkölcstan:</i> - bibliai szereplők, történetek</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> - utazás, közlekedési módok</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyiptom, Nílus, Fönícia, Palesztina, Hellász, Mediterraneum, provincia, turizmus, ókor hét csodája, piramis, fáraó, Jeruzsálem, monoteizmus, próféta, Biblia, Ószövetség, Újszövetség, provincia, forum, templom, evangélium

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	V. Pannonia provincia, a velünk élő Róma De imperio Romano, De provinciis	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	A római birodalom legnagyobb kiterjedése, provinciái, római emlékek Magyarországon.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Hazánk római emlékeinek megismerése. E kultúrkinccs megismerése révén a magyar és európai identitástudat erősítése.</p> <p>A kulturális örökség megőrzéséért való felelősségtudat kialakulása.</p> <p>A kultúraátadás-átvétel jelenségének megismerése révén a megbecsülés erősítése más nemzetek iránt.</p> <p>Élményszerű ismeretszerzés a pannon térség ókori kultúráiról, az érdeklődés fenntartása a történelem és a latin kultúra iránt.</p> <p>Topográfiai ismeretek és képességek fejlesztése.</p> <p>Fordítási készség elmélyítése, nyelvtani jelenségek gyakorlása</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Művelődés: Pannonia fogalma, területi határai, meghódításának ideje.</p> <p>Projekt munkák a téma feldolgozására.</p> <p>Római városok Pannoniában: pl. Aquincum, Savaria, Scarbantia, Sopianae, Gorsium</p> <p>A római korból ránk maradt emlékek: pl. aquincumi orgona, amphitheatrum, Borostyán út, Ízisz szentély, Ókeresztény sírkamra, villagazdaság, sírkövek (feliratok)</p> <p>A kétéves ciklus folyamán legalább egyszer egy római emlék felkeresése (lehetőség híján virtuális kirándulás). (Pl. Aquincum [Óbuda], Contra- Aquincum [Pest], Gorsium [Tác], Caesariana [Balácsa], Sopianae [Pécs], Kővágószőlős, Savaria [Szombathely], Scarbantia [Sopron]).</p> <p>Feliratok olvasása (pl. Caius Castricius Victor sírköve Aquincumból).</p> <p>Más provinciák római kori emlékei: Amphitheatrum, Sergius diadalív (Pula, Horvátország), Pont du Grand (vízvezeték, Franciaország), Amphitheatrum (Nimes, Franciaország), (Leptis Magna, Afrika) Segoviai vízvezeték, vízvezeték hídj (Spanyolország)</p>		<p><i>Természetismeret:</i></p> <p>- Magyarország kulturális öröksége</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>- aquincumi (vagy más) emlékek</p>

<p>Grammatika: I-II. declinatio valamint a praes. impf. és praet. impf.ind. act. ismétlése, III. declinatio gyenge – i tövű szavainak ragozása</p> <p>Szövegfeldolgozás: De imperio Romano (szövegrészletek) De provinciis (szövegrészletek) Sententiák</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Provincia, Pannonia, Aquincum, aquincumi orgona, Sopianae, helyi vonatkozású római emlék, epigráfia</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>VI. A rómaiak mindennapjai (I.) De urbe Roma, De familia Romana, De schola Romana</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Alapismeretek a technika és az életmód fejlődéséről.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A hajdani életmód megismerése által a modern világhoz fűződő tudatosabb, reflektáltabb viszony fejlesztése. A római családi élet és korunk családmódeljeinek összehasonlítása. Az érdeklődés felkeltése az eseménytörténeteken túli ismeretek iránt.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Művelődés: Az ókori Róma nevezetességei: Capitolium, Forum Romanum, Colosseum, Circus Maximus... Olvasmányok a rómaiak életmódjáról, családi viszonyairól, fogyasztási szokásairól:</p> <ul style="list-style-type: none"> - névadási szokások, fiúk és lányok nevelése, játékok, családfő szerepe, rabszolgák helyzete, étkezési szokások, lakomák, öltözködés...) - római magánházak, bérházak, villák felépítése (pompeji emlékek és ezek jelentőségének megismerése, illusztrációk: leírás a Vezúv kitöréséről, képanyagok, film: Vezúv kitörése) - a római nevelés, iskola (ludus, grammatikai és retorikai iskola, római írás, íróeszközök, stílus és viasztábla, „tabula rasa” kifejezés eredetének magyarázata) <p>Grammatika: III. declinatio erős –i tövű szavak ragozása (főnevek, melléknevek), imperativusok, személyes névmás, vocativusok</p> <p>Szövegfeldolgozás: De urbe Roma (szövegrészlet) De familia Romana (szövegrészlet) De vita Romana (szövegrészlet) De vestimentis Romanorum (szövegrészlet) De ludo Romano/De schola Latina (szövegrészlet) Latin imádság: Pater noster</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> - lakáskultúra, étkezési szokások, szórakozás</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> - tárgykultúra</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Colosseum, Forum, Circus Maximus, Pompeji, család, Város és falu, rabszolga, mezőgazdaság, lakáskultúra, alaprajz, familia, pater familias, matrona, dominus, domina, toga, tunica, villa, insula, vestibulum, porta, atrium, balneum, culina, cubiculum, peristylum, schola, paedagogus, grammatica, rethorika, stílus, codex, imperativus, vocativus, személyes névmás

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	VII. Reflektálás a tanultakra, összegzés	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Az 7. évfolyam ismeretei, a tanulási folyamat élményei.	
A tematikai egység nevelési – fejlesztési céljai	<p>A tanult ismeretek és a tanulási folyamat tapasztalatainak újra felidézése.</p> <p>Élmények megosztása egymással, tanulságok levonása (Miben gazdagodtunk az elmúlt tanévben?)</p> <p>Motiváció megerősítése (következő évfolyam témáinak felvázolása)</p>	

A továbbhaladás feltételei	<p>A tanuló legyen képes ismert latin szavakat, mondatokat helyes kiejtéssel felolvasni.</p> <p>Az alapvető grammatika ismerete és alkalmazása.</p> <p>A tanult kultúrtörténeti jelenségek felismerése és magyarázata.</p> <p>A kulcsfogalmak, topográfiai helyszínek ismerete.</p> <p>A kijelölt közmondások memoriter felidézése, antik kifejezések, élő latin szavak ismerete, magyarázata.</p> <p>Az olvasott szövegek tartalmát, erkölcsi, esztétikai mondanivalóját felismerni, értelmezni.</p> <p>Latin imádságok ismerete.</p>
---------------------------------------	--

8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	I. A rómaiak mindennapjai (II.) De deis Romanorum, De diebus festis, De magistratibus	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Alapismeretek a rómaiak hétköznapjairól (család, nevelés, rabszolgaság, házak, iskola, étkezés, öltözködés)	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A hajdani életmód megismerése által a modern világhoz fűződő tudatosabb, reflektáltabb viszony fejlesztése.</p> <p>A római hitvilág és az ókori ember gondolkodásának megértése (ünnepek, szórakozás, katonáskodás)</p> <p>Tisztségek, hivatalok, felelősségvállalás a köz érdekében. Az érdeklődés felkeltése az eseménytörténeteken túli ismeretek iránt.</p> <p>Fordítási készség fejlesztése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Művelődés:</p> <p>Római hitvilág: animizmus, antropomorfizmus, 12 főisten, görög istenek római megfelelői, istenek attribútumai, Ianus, Lar, Penates, Genius, papi testületek, szertartások (áldozatbemutatás), jóslás, augurok, pontifexek, jóshelyek</p> <p>Ünnepek, ünnepi játékok, szórakozás: Palilia ünnepe, Saturnalia, Ludi Romani, Ludi plebei</p> <p>Cirkuszi játékok (Ludi circenses): kocsiversenyek, lóversenyek, akrobatikus mutatványok</p> <p>Színházi játékok (Ludi scaenici): fabula togata, fabula praetextata, mimus, pantomimus, Terentius, Plautus, közönség, színházi kellékek</p> <p>Amphitheatrumi játékok (Ludi amphitheatrales): gladiátorjátékok, állatviadatok, tengeri csaták</p> <p>Sentenciák memorizálása: Panem et circenses! Ave, Caesar, morituri te salutant!</p> <p>Ókori olimpiák (Görögország)</p> <p>Római társadalom és tisztségviselői: patríciusok, plebejusok, nemesek, lovagok, szabadosok, rabszolgák, tribunus plebis, quaestor, aedilis, praetor, consul, dictator, censor, senatus, comitia</p> <p>Római katonaság, hadsereg: légiók, rangok a hadseregben (tisztek, parancsnokok), felszerelés, fegyverzet, diadalmenetek, kitüntetések.</p> <p>Grammatika:</p> <p>IV. declinatio, deus és dea szavak ragozása, fut. impf. ind. act., névmások (hic, haec, hoc; ille, illa, illud; qui, quae, quod); praet. perf. ind. act.</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i></p> <p>- lakáskultúra, étkezési szokások, szórakozás</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>- tárgykultúra</p> <p><i>Hittan:</i></p> <p>- a római szertartások, ünnepek keresztény továbbélései (pl. dec.25., fogadalmi táblák)</p> <p>- görög-római és keresztény hitvilág hasonlóságai és különbségei</p> <p><i>Testnevelés, sport, spanyol nyelv és kultúra:</i></p> <p>- ókori állatviadatok újkori továbbélése: spanyol bikaviadatok</p>

Szövegfeldolgozás:	
De deis Romanorum (szövegrészletek)	
De divinatione (szövegrészletek)	
De triumphis (szövegrészletek)	
De diebus festis (szövegrészletek)	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Animizmus, antropomorphizmus, Ianus, Lar, Penates, Genius, attribútumok, Saturnalia, Ludi Romani, Ludi scaenici, Ludi circenses, Ludi amphitheatrales, Panem et circenses, patrícius, pebejus, quaestor, aedilis, praetor, consul, dictator, censor...

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	II. Tanulságos/mulatságos történetek, anekdoták (De rebus gestis Graecorum et Romanorum)	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Latin szöveg kiejtése, római mondák, híres római személyek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Tanulságos/mulatságos történetek magyar nyelvű olvasásával kedvet adni a később latin nyelven olvasandó szövegek megfejtési kísérleteihez.</p> <p>Rövid, tömör szövegek segítségével példát adni a hatékony és hatásos kifejezés készségének fejlesztéséhez.</p> <p>Félreértések, humorforrások azonosításával a szövegértés és a logika fejlesztése.</p> <p>Tanulságok megbeszélésével a tanuló „életrevalóságának”, ítélőképességének stb. fejlesztése.</p> <p>A tematika időről időre való megjelenésével a tanulók motivációjának újraélesztése, ébren tartása e tanulmányaikhoz. A szövegértési és szövegalkotási képesség folyamatos fejlesztése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Művelődés:</p> <p>Anekdoták, rövid tanulságos történetek olvasása és fordítása híres görög és római személyekről. (Elsősorban azok részesülnek előnyben, amelyek humorosak, amelyekben gyermekek is szerepelnek [lehetőség a dramatizálásra], illetve amelyek a mindennapi élet eseményeiről szólnak)</p> <p>Lehetőségek:</p> <p>Szolón, Arkhimédész, Szókratész, Diogenész, Nagy Sándor történetek (pl. Szókratész házsártos felesége)</p> <p>Anekdoták a spártaiakról.</p> <p>Humoros történetek a rómaiakról: pl. Papirius a titoktartó fiú Cornelius Scipio, Cicero, Caesar, Augustus és a császárok nevéhez kapcsolódó anekdoták pl. Scipio leleményessége, Augustus hollója</p> <p>Grammatika: melléknevek fokozása, adverbiumok képzése, fut.perf. ind. act. (fut. impf. ind. act. ismétlése)</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>- szövegértés- szövegalkotás</p> <p><i>Hit és erkölcstan:</i></p> <p>- erkölcsi tanulságok megfogalmazása, keresztény értékrend fejlesztése</p>

Szövegfeldolgozás:	
Alexander et Diogenes, Alexander et Apelles, De Socrate et uxore eius A történetek eljátszása, a tanulságok megbeszélése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anekdota, humor, szöveg, szövegösszefüggés, kontextus, virtus

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	III. Lingua Latina Ecclesiastica A kereszténység latinsága	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a kereszténységről. Az egyházi latin néhány szava (mise, pápa, advent, roráté stb.) Imádságok: Keresztvetés, Gloria, Ave Maria, Pater noster	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kereszténység kultúraformáló jelentőségének megismerése által az európai kultúrkinés megőrzése melletti elköteleződés kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Művelődés:</p> <p>Ismeretek szerzése a keresztény egyházak szerepéről a latin nyelv fennmaradásában, illetve megváltozásában, s viszont a latin nyelv szerepéről a keresztény egyházak életében. Annak a jelenségnek a megismerése, ahogyan egy valamikori élő nyelv „szent nyelvvé” válik egy kultúrában. A latin kiejtés egyházas hagyománya (pl. -esz, -ész). A keresztény liturgia latin alapszövegei (bibliai idézetek, imádságok, énekek, szentmise szövegrészei, regulák, legendák, feliratok, rövidítések stb.) Bibliák, kódexek, iniciálék (illusztráció) A latin nyelvű keresztény irodalom néhány kiemelkedő személyisége: Szent Jeromos, Szent Ágoston, Szent Ambrus, I. Gergely pápa (gregorián énekek gyűjtése, bevezetése) Szerzetesrendek: szerepek, jelmondatok Néhány rövid példa megismerése, a bennük levő szavak jelentése, kifejezések memorizálása, fordításukkal együtt. Nem szükséges, mivel nem is lehetséges a példák nyelvtanilag is pontos megértése („beszivárgó tudás”). A latin nyelv egyházi használatának háttérbe szorulása, ennek okai és következményei (nemzeti nyelvek előretörése) Gregorián kották vizsgálata, hanganyag meghallgatása.</p> <p>Grammatika: I-IV. decl. és igeidők (ind.) ismétlése, participium impf. act. képzése, fordítása, fut. impf. ind. act. (imperativusi értelme), visszaható névmás, praes. impf. coni. act., V. declinatio</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - nyelvhasználati jelenségek, jövevényszavak, Biblia, himnusz és más egyházi műfajok <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - templomépítészet, Biblia pauperum, vallásos témák a képzőművészetben <p><i>Ének-zene:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - a gregorián <p><i>Hittan:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - a keresztény liturgia

Szövegdeldolgozás: Stabat Mater, Salve Regina, Bibliai szövegrészletek: Krisztus születése, Szeretet- himnusz, más bibliai történetek, Jézus-mondások, Magnificat; Gloria in excelsis Deo, Credo, Sanctus, Agnus Dei, sírfeliratok, pápai jelmondatok, Szent Ágoston idézetek, Veni Creator Spiritus, Taizéi énekek, Legenda aurea (szentek életei, szövegrészletek)	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Biblia, zsoltár, evangélium, himnusz, Szent Jeromos, gregorián, biblia pauperum, legenda, iniciálé, Stabat Mater, Magnificat, Credo, Sanctus, Agnus Dei, regula, mise, pápa, szerzetesrendek, Legenda aurea

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	IV. A magyarok tettei és mondásai (De dictis et factis Hungarorum)	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Magyar mondák, honfoglalás, Szent István.	
A tematikai egység nevelési – fejlesztési céljai	A magyar történelem latin nyelven íródott forrásainak fordításban való olvasása segítségével a tanulók magyar identitásának fejlesztése. A források értelmezése fejleszti a szövegértést, valamint a kritikus, több szempontot figyelembe vevő gondolkodást és az empátiát.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Művelődés: Magyar krónikáírók: Anonymus, Kézai Simon, Kálti Márk. Krónikák és más, eredetileg latin nyelvű történelmi források vizsgálata, fordítása, elemzése, magyar fordításaik. (Pl. a honfoglalásról, a Sankt Gallen-i kaland, Symphonia Hungarorum a Gellért-legendából, szent királyok legendái, Korona és kard mondája, törvények Istvántól, Könyves Kálmántól, Iulianus barát) Néhány latin kifejezés a magyar történelemből és művelődéstörténetből (pl. királyok latin neve, jelmondatok pl.: A sagittis Hungarorum, libera nos, Domine!, Unius linguae uniusque moris regnum inbecille et fragile est. (Szent István intelmei) Részletek olyan irodalmi művekből, amelyek a latin használatáról szólnak, arra utalnak (Jókai, Mikszáth stb.). Középkori templomfreskók, Szent László-legendák: Gelence, Székelyderzs (videóanyag) A történelem és irodalom szereplőihöz köthető szövegek pl. Reginam occidere bonum est timere nolite et si omnes consentiunt ego non contradico. (A királynőt megölni nem kell...) Grammatika: I-V. declinatio és indicativusi igeidők, melléknevek, adverbiumok, névmások ismétlése, gyakorlása, elmélyítése; az activum és passivum személyragjainak összehasonlítása (fordítási lehetőségek)</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> - nyelvemlékek <i>Természetismeret:</i> - a magyar nép vándorlásának helyszínei, magyar település nevek pl. Vértes, Pozsony, Várkony, Muhi <i>Hit- és erkölcsstan:</i> - Árpád-házi szentek (István, Imre, László, Erzsébet, Margit) és Szent Gellért alakja - Istenhit, jellem, erények, hazaszeretet</p>

Szövegfeldolgozás: Anonymus: Gesta Hungarorum (szövegrészlet) Kálti Márk: Chronicon Pictum (Szent László legendák, Búvár Kund) Vita Sancti Gerhardi (Symphonia Ungarorum) De sancta Elisabeth De beata Margaretha	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rex, krónika, legenda, Anonymus, Gesta Hungarorum, Kálti Márk, Chronicon Pictum, iniciálé, magyar szentek

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	V. A humanista latinság	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Mátyás király, korvinák.	
A tematikai egység nevelési – fejlesztési céljai	<p>A latin nyelv és a görög-római hagyomány kultúraformáló jelentőségének tudatosítása.</p> <p>A reneszánsz és a humanizmus művelődéstörténeti szakaszáról szerzett alapismeretek által az európai kultúrkinés melletti elköteleződés kialakítása.</p> <p>Annak felismerése, milyen egyedülálló mértékben járult hozzá Mátyás király reneszánsz udvara Európa kulturális értékeinek átvételéhez és megőrzéséhez.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Művelődés:</p> <p>A reneszánsz és a humanizmus fogalma, időkeretei. Eredetileg latinul írt művek részleteinek közös olvasása magyarul. Dante, Petrarca (poeta laureatus), Rotterdami Erasmus jelentősége. A latin címadás (pl. Petrarca: De viris illustribus). Vitéz János, Janus Pannonius, Thuróczy János, Bonfini jelentősége. A Bibliotheca Corviniana. Vitéz János levelei és politikai beszédei (néhány érdekes, rövid részlet feldolgozása pl. Hunyadi János nevében a pápához írt levélből, hogy nyújtson segítséget a fegyveres erők újjászervezésében Magyarország hadseregének). Galeotto Marzio történetei Mátyás királyról (Ács Pál, Jankovics József, Kőszeghy Péter szerkesztette Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény I. kötetéből magyarul). Ismeretszerzés a humanista iskolarendszerről. Példa: Heyden Sebald iskolai latin dialógusai Sylvester János fordításában, Csáktornyai János kiadásában (1591).</p> <p>Grammatika:</p> <p>Part. perf. pass. képzése, passzív ragok, declinációk, coniugációk, névmások, melléknevek, adverbiumok gyakorlása, ismétlése</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>- reneszánsz és humanizmus</p> <p><i>Vizuális kultúra, ének-zene:</i></p> <p>- a reneszánsz művészet</p>

Szövegfeldolgozás: Janus Pannonius: Búcsú Váradtól (latinul és magyarul) Bibliotheca Corviniana (kódexek vizsgálata, rövidebb szövegek) Antonio Bonfini: Mátyás király arcképe (Rerum Ungaricarum Decades, 1497)	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Reneszánsz, humanizmus, korvina, Petrarca, Vitéz János, Janus Pannonius, Bonfini

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	VI. Latinitas viva Az élő, beszélhető latin	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Latin szöveg kiejtése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak belátása, hogy a latin nyelv alkalmazható a modern viszonyok között is. A latin nyelv használati köreinek tudatosítása. Szórakoztató olvasmányok a latin nyelv tanulásának motiválására.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Projektmunkák a latin nyelv használati köreiről (jogi, orvosi és más tudományos nyelvhasználat). Diplomák, kitüntető oklevelek megtekintése. Internetes gyűjtés a latin nyelv használatával, a latin nyelvtanulással, a latinul beszélők közösségével kapcsolatban (SEPTIMANAE LATINAE EUROPAEAE). Latin témájú képregények (Tintin, Asterix) nézegetése, feldolgozása. Latin honlapok (Vatikán), latin hírek (Ephemeris – Nuntii Latini), latin viccek. Pinocchio kalandjai, Micimackó, Harry Potter, A kis herceg (latinul) Bródy János: Ha én rózsá volnék (latinul)		<i>Idegen nyelvek:</i> - nyelvtanulási módszerek, szokások <i>Természetismeret:</i> - latin eredetű szakszavak
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Élő nyelv – holt nyelv; jogi, orvosi latin, diploma, modernitás	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	VII. Közös olvasmány/film feldolgozása	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek az ókorból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ókori témájú, a tanulók életkori sajátosságaihoz igazodó olvasmány által az érdeklődés és a tanulási motiváció felkeltése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A kétéves ciklus folyamán legalább egy ókori témájú közös olvasmány feldolgozása, megtagyargalása. Például: Sienkiewicz: Quo vadis Révay József: Százarcú ókor Gárdonyi Géza: A láthatatlan ember		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> olvasmányfeldolgozási módszerek

<p>Az olvasmányt kiegészítheti (adott esetben helyettesítheti) ókori témájú film közös megnézése és annak feldolgozása. Például: Ben Hur (1959), Quo vadis (1951) Az olvasmány történelmi korának és helyszíneinek azonosítása. A történet „kortól független” tartalmainak értelmezése. Az olvasói élmény megosztása.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> - a film kifejező eszközei</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ókor, regény, film, élmény</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>VIII. Reflektálás a tanultakra</p>	<p>Órakeret 1 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A kétéves ciklus ismeretei, a tanulási folyamat élményei.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési – fejlesztési céljai</p>	<p>A tanult ismeretek és a tanulási folyamat tapasztalatainak újra felidézése. A történelem és a latin nyelv iránti motiváció tudatosítása, a tanulási célok kitűzése, a várható nehézségek és előnyök, lehetőségek felmérése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A két évfolyamos ciklus tanulási segédeszközeinek (füzetek, tankönyvek, projektmunka-termékek stb.) áttekintése. Reflexió fogalmazás.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> - szövegalkotás</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Nyelvtanulás</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> - nyitott és motivált a történelem tanulása iránt, és adott esetben szívesen tanulja a latint mint második idegen nyelvet. - tud a magyar és európai műveltség latin gyökereiről, e kultúrkinccs birtokosaként tekint önmagára, identitása részének tekinti magyarságát és európaiságát. - el tudja helyezni térben az ókor történelmének fontosabb régióit és helyszíneit. - képes tájékozódni az ókor történelmi kronológiájában. - ismer erkölcsi példázatokat a római mondákból és az egyházi irodalomból, azok kérdésköreiben kész állást foglalni. - fel tud idézni fejből legalább tizenöt sententiát vagy közmondást, érti szó szerinti jelentésüket és átvitt értelmüket. - képes adott témához rendelni egy szűk körben (pl. tanulás) latin életbölcseket. - képes latin nyelvű szöveg felolvasására helyes kiejtéssel (magyar iskolai hagyományok szerint), ismeri a legfontosabb grammatikai jelenségeket és alkalmazni is tudja azokat ismeretlen, de egyszerű szövegeken
--	---

Ajánlások

Sententia-gyűjtemény

Alea iacta est.
Anima sana in corpore sano.
Aquila non captat muscas.
Ars longa, vita brevis.
Audiatur et altera pars!
Ave Caesar, morituri te salutant!
Bis dat, qui cito dat.
Carpe diem!
Cave canem!
Cogito, ergo sum.
Crescit sub pondere palma!
Cum Deo pro patria et libertate!
Dies diem docet.
Divide et impera!
Docendo discimus.
Dum spiro, spero.
Errare humanum est.
Et cetera (etc.)
Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita.
Fortes fortuna adiuvat.
Gaudeamus igitur, iuvenes dum sumus.
Gutta cavat lapidam non vi sed semper discimus.
Hannibal ante portas!
Hic Rhodus, hic salta!
Historia est magistra vitae.
Homo homini lupus est.
Homo sum, nihil humani a me alienum puto.
Ibis redibis numquam per bella peribis.
Imperare sibi maximum imperium est.

In principio erat Verbum.
In principio obsta!
In vino veritas.
Inter arma silent Musae.
Iustitia est regnorum fundamentum.
Lupus in fabula.
Manus manum lavat.
Memento mori!
Mens sana in corpore sano.
Mors certa, hora incerta.
Navigare necesse est.
Nemo ante obitum beatus.
Nomen est omen.
Non scholae, sed vitae discimus.
Nota bene!
Panem et circenses.
Philosophia est ancilla theologiae.
Primus inter pares.
Quod licet Iovi, non licet bovi.
Repetitio est mater studiorum.
Sapienti sat.
Si vis pacem, para bellum.
Sic itur ad astra.
Sic transit gloria mundi.
Similis simili gaudet.
Tempora mutantur et nos mutamur in illis.
Ubi tu Gaius, ego Gaia.
Veni, vidi, vici.
Verba volant, scripta manent.
Vinum regum, rex vinorum

Lingua Latina Ecclesiastica

Rövid latin szövegek (rövid alapimádságok, bibliai mondások, feliratok, rövidítések, sententiák, beszédrészletek) a kereszténység két évezredéből

Gloria Patri et Filio...
In nomine Patris...
Laudetur Jesus Christus!
Pater Noster
Ave Maria, gratia plena...
Magnificat anima mea Dominum – et

Dies irae, dies illa
Ave maris stella
Ave verum corpus natum de Maria Virgine
Te Deum laudamus
Exsultet
Ego sum via, veritas et vita.

exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.
Gloria
Credo in unum Deum...
Sanctus
Hoc est corpus meum
Ita missa est – Deo gratias
Agnus Dei
Benedicamus Domino – Deo gratias
Salve Regina...
Dominus vobiscum – Et cum spiritu tuo,
Sursum corda – Habemus ad Dominum
Requiem aeternam dona eis, Domine, – et
lux perputua luceat eis. Requiescant in pace!
Circumdederunt me ge
Miserere mei, Deus, secundum magnam
misericordiam tuam – et secundum
multitudinem miserationum tuarum dele
iniquitatem meam!
Dixit dominus domino meo: sede a dextris
meis...
In principio erat Verbum, et Verbum erat
apud Deum, et Deus erat Verbum.
In principio creavit Deus caelum et terram.
Rorate caeli desuper et nubes pluant iustum
Veni redemptor gentium
Veni creator spiritus
Veni sancte Spiritum
Tantum ergo sacramentum
Stabat mater dolorosa

Et resurrexit tertia die
Fides, spes, caritas, maior autem horum est
caritas.
Ora et labora!
Dominus illuminatio mea.
Credo, quia absurdum est.
In hoc signo vinces.
INRI, IHS, DOM
Ante/Post Christum natum, Anno Domini
Szerzetesrendek rövidítései (OSB stb.)
Főpapi jelmondatok, pl.: Cooperatores
veritatis (XVI. Benedek), Totus Tuus ego
sum, et omnia mea tua sunt. (II. János Pál),
Humilitas (I. János Pál), Obedientia et pax
(XXIII. János)
Servus Servorum Dei
Urbi et orbi
LUMEN GENTIUM (dogmatikus
konstitúció az Egyházzól)
NOSTRA AETATE (nyilatkozat az Egyház
és a nem keresztény vallások kapcsolatáról)
DEI VERBUM (dogmatikus konstitúció az
isteni kinyilatkoztatásról)
DIGNITATIS HUMANAЕ (deklaráció a
vallásszabadságról)
AD GENTES (dekrétum az Egyház missziós
tevékenységéről)
GAUDIUM ET SPES (lelkipásztori
konstitúció az Egyházzól a mai világban)

A történelem és irodalom szereplőihöz köthető szövegek

Cum Deo pro patria et libertate!
Extra Hungariam non est vita, et si est, non est ita.
Recrudescunt inclytae gentis Hungarae vulnera.
Vitam et sanguinem!
Ugocsa non coronat!
A sagittis Hungarorum, libera nos, Domine!
Unius linguae uniusque moris regnum inbecille et fragile est. (Szent István intelmei)
Divide et impera!
Indivisibiliter ac inseparabiliter
Bella gerant alii, tu felix Austria nube
AEIOU Austriae Est Imperare Orbi Universo

Jelmondatok

Sors bona nihil aliud (Zrínyi Miklós)

Virtuti confido (I. Ferenc József császár)

Virtute et exemplo (II. József)

Ingenio et industria (II. József)

DIMICante sabarIae gaLLo ereCta fVI (kronografika)

Reginam occidere bonum est timere nolite et si omnes consenserint ego non contradico. (A királynőt megölni nem kell...)

Érdekességként a dollár feliratai: Viribus unitis Novus ordo seclorum, Deo favente, In vindiciam libertatis, Virtus sola invicta, Annuis coeptis

Történelmi regények és más magyar nyelvű olvasmányok

- Sienkiewicz: Quo vadis (Kossuth, 2006)
- Steven Saylor: Róma/Birodalom (Agavé Könyvek, 2011)
- Móra Ferenc: Aranykoporsó (Szent István Társulat, 2010)
- Marcellus Mihály: Pannonia Romanum-sorozat (Historium, 2011, 2012)
- Teodor Parnicki: Aetius, az utolsó római (Európa, 1982)
- Domokos Sándor: A római százados (Jel, 1984)
- Révay József: A költő és a császár (Móra, 1967)
- Robert Graves: Én, Claudius (Európa, 2009), Claudius, az Isten (Gondolat, 1982), Az aranygyapjú (Európa, 2002), A görög mítoszok (Európa, 1981), Homérosz leánya (Merhavia, 1993)
- Szabó Árpád: Róma jellemei (Móra, 1985), A trójai háború (Seneca, 1996)
- Boronkai Iván: Római regék és mondák (Móra, 2008.)
- Katona Rezsőné: Az antik Róma napjai (Tankönyvkiadó Vállalat, 1986)
- Majoros József: Római élet (Athenaeum, 2000)
- Tim Cornell – John Matthews: A római világ atlasza (Helikon, 1991)
- Boronkai Iván: De dictis et factis Hungarorum (Tankönyvkiadó, 1978)
- Kapitánffy István: De dictis et factis Romanorum (Tankönyvkiadó, 1974)
- Bánk József: 3500 latin bölcsesség (Szent Gellért Egyházi Kiadó, 1993)
- Győri Gyula: Nota bene! (Ariadné Könyvek, 1989)
- Tótfalusi István: Vademeceum (Móra, 1983)
- Boros Zoltán: Ab ovo usque ad mala (Tankönyvkiadó, 1985)
- Bánki István: Kövek, betűk, történetek – római feliratok a történelemórán, (<http://www.tte.hu/media/pdf/37-banki-kovek.pdf>)

Anekdotalgyűjtemények, könnyű latin szövegek

- De rebus gestis Romanorum
- Valerius Maximus: Factorum et dictorum memorabilium libri novem
- Az Ókortudományi Társaság honlapján (www.okortudomany.hu) megtalálhatók az Ábel Jenő verseny feladatszövegei.
- Mayer-Tegyey: Gradus ad parnassum. Latin nyelvi feladat- és szöveggyűjtemény (Tankönyvkiadó, 1988)

Honlapok

<http://romaikor.hu>, <http://laudator.blog.hu>

Tonaludátusok

Az alábbiak mind magyarul vannak!
Tona ludatus, vis saus megatus.
Teatrum oti sic amat rosinas.
Si vita mala cares enata ludra.
Ego nos luda faram a sic.

Makarónik (vegített nyelvű humoros szövegek)

Petőfi: Deákpályám

Diligenter frequentáltam
Iskoláim egykoron,
Secundába ponált mégis
Sok számár professorom.

Egynek plane... no de minthogy
Szerelemhistória,
Talán jobb lesz in aeternum
Sub rosa maradnia.

A poesisból is ebbe
Estem inter alia;
Absurdum pedig, de nagy, hogy
Ennek kelljen állnia.

Csak denique mi közöttünk
Sine fine folyt a per,
S consilium abeundi
Lett a vége breviter.

El sem obliviscálnak, mert
Ha occasióm akadt:
Kutyáliter infestáltam
E jó dominusokat.

Ergo mentem, és vagáltam
A hazában szanaszét;
Verte tandem a bal combom
Kard... azaz hogy panganét

Pálóczi Horváth Ádám: Meghólt feleségem

Meghólt feleségem, *Satis tarde quidem*, – ámbár elég későn.
Odavan reményem, *Debuisset pridem*. – előbb kellett volna.
Be jó gazdasszony volt. *Cuncta dissipavit*. – mindent szanaszét szórt.
A bort sem szerette, *Et semper potavit*. – viszont mindig nyakalta.
Oh ha visszajönne, *Quod Deus avertat*, – amitől Isten mentsen!
Bójtölnék érette, *Ut ibi maneat*. – hogy ugyanott maradjon.
A templomba mégyek, *Adibo popinam*. – a kocsmához járulok.
Imádkozom érte, *Moerorem deponam*. – gyászomtól szabadulok.
Be megcsókolgatnám, *Tractarem ictibus*. – ellátnám püföléssel.
Be megölelgetném. *Per dorsum fustibus*. – a hátán doronggal.

Középkori egyházi ének

In dulci jubilo, zengjen víg énekszó,
Üdvözítőnk nyugszik itt, in praesepio,
Fénylik, mint a fényes nap, matris in gremio!
Alpha est et O, Alpha est et O!
Ubi sunt gaudia – az égi hajlékba
Nagy örömmel éneklük – nova cantica
Mind a mennyei karok – in Regia curia
Eia gloria! Eia gloria!
Mater et filia – a szép szűz Mária
Rég mind elvesztünk volna – per nostra crimina
Ám ő nekünk megnyerte – caelorum gaudia
Eia qualia! Eia qualia!

A humanizmus latinsága

- Heyden Sebald iskolai latin dialógusai (ford.: Sylvester János), Csáktornyai János kiadásában (1591)
- Erasmus: Hiábavaló dolgokról szóló antik közmondások – Aethiopem lavas (szerecsent mosdatsz), Ferrum natate doces (vasat tanítasz úszni), Cribro aquam haurire (szitával mered a vizet), Parieti loqueris (a falnak beszélsz), In aqua scribere (a vízre írsz) stb.
- Neolatin emblémák – Amicitia etiam post mortem durans (Andrea Alciato: Emblematum liber 1531.)
- Thuróczy János: Chronica Hungarorum (1473)
- Bonfinius (Bonfini) Rerum Ungaricarum Decades (1497)
- Vitéz János levelei és politikai beszédei (Neumann, 2001) (Néhány érdekes, rövid részlet, pl. Hunyadi János nevében a pápához írt levélből, hogy nyújtson segítséget a fegyveres erők újjászervezésében Magyarország hadseregének.)
- Galeotto Marzio és Garázda Péter történetei Mátyás királyról az Ács Pál, Jankovics József, Kószeghy Péter szerkesztette Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény I.kötetéből (Balassi Kiadó, 2005)

Latinitas viva

Gyűjtőlap az élő latin nyelvről:

(http://www.latinitatis.com/latinitas/menu_eu.htm)

Latin nyelvű Asterix Gallus:

<http://www.latinitatis.com/latinitas/nubecula/certamen/cert0.htm>

Latin nyelvű De Titini et Miluli Facinoribus:

<http://www.latinitatis.com/latinitas/nubecula/insula/ins0.htm>

Latin nyelvű rádióadások:

RADIO MELISSA (Brüsszel); (További példák: Saarbrücken, Brema etc.)

SEPTIMANAE LATINAE EUROPAEAE, az európai latin nyelv hete sorozat honlapja:

<http://www.maierphil.de/SeptLat/>

Cursus Vivae Latinitatis:

<http://www.latinitatis.com/latinitas/orberg/index.html>,

<http://www.latinitatis.com/latinitas/piper/piper.htm>

Latin nyelvű online hírújság:

<http://www.alcuinus.net/ephemeris/>